

Sångpostillan - Långfredagen del 1

Bidrag från Bengt Pleijel
2008-02-13
Senast uppdaterad 2020-04-03

Långfredagen del 1 Korset

Matteusserien:

GT: Jesaja 53:1-12

Epistel: 1 Petrusbrevet 3:18-19

Evangelium: Matteus 27:32-56

Psaltarpsalm: 22

Dagens bön:

Himmelske Fader,
du som inte skonat din egen Son
utan för vår skull utgivit honom till döden på korset,
sänd din Ande i våra hjärtan,
så att vi litat på din nåd och får leva i dig för evigt.
Genom din Son Jesus Kristus, vår Herre.
Amen.

Långfredag, är det gamla svenska namnet på fredagen i stilla veckan. På engelska heter den Good Friday, den goda fredagen, på tyska Karfreitag – av kara = sorg, klagan. På franska Vendredisaint = den heliga fredagen. Denna dag firas inte nattvard. Långfredag blev inte helgdag hos oss förrän 1772.

Vi ska nu gå in i Långfredagsdramat steg för steg i 9 scener, Vi läser Matteus 27:32-56 och avbryter vår vandring med nr 681 i vår psalmbok – Herre, hör vår bön.

Vi sjunger:

Herre, hör vår bön,
Herre hör vår bön,
svara oss när vi ropar.

Scen 1 – På vägen ut till Golgata.

På vägen ut träffade de en man från Kyrene vid namn Simon, och honom tvingade de att bära hans kors (27:32).

Vi ska lägga märke till hur sakligt och nyktert evangelierna skildrar Golgatadramat. Här finns inga känsloutsvävningar, inget frosseri i de oerhörda kval som Jesus måste utstå. Blodet sprutar inte. Sakligt, nästan torrt, sågs det att Simon från Kyrene tvingas bära korset.

Korset, som Jesus bär, är endast tvärbjälken. Den lodräta finns redan på Golgata. Tvärbjälken väger mellan 20 och 30 kg och vid den surras armarna fast med rep. När man binder fast armarna i bjälken låter man ofta ena armens rep fortsätta till foten och man gör den repstumpen kort. Därför måste Jesus halta sig fram i hukande ställning. Den i konsten vanliga framställningen av Jesus att han skrider majestätiskt fram på Via Dolorosa har nog inget stöd i verkligheten. Fången förs till avrättningen på ett sådant sätt att alla skall tycka att han är löjlig. I judisk skrift kallas Jesus för ”den halte”. Det är tänkbart att öknamnet tillkommit som en skadeglad kommentar till det sätt varpå han drevs till Golgata.

Jesus är förmodligen inte bara bunden vid bjälken utan också vid de två andra rövarna. Soldaterna driver på dem med gisselslag och när något gisselslag träffar en av rövarna rycker han till. Trycken förmedlas genom repen till Jesus, som mister balansen. När Jesus då ramlar, kan han inte ta emot med händerna utan ramlar handlöst och ansiktet slår mot stenläggningen.

Jesaja säger enligt vår nya översättning att han hade inget ståligt yttre som drog våra blickar till sig, ingen utseende som tilltalade oss. Den gamla översättningen sa att hans utseende var vanställt mer än andra människors. (Jes 53:2). Jesaja visste nog inte vad det var han fick skriva ned. Men i ljuset från Golgatadramat förstår vi det.

En gammal tradition säger att Jesus stupar tre gånger under vandringen. Tredje gången som Jesus ramlar slås han förmodligen sanslös. Sparkar och slag hjälper inte. Soldaterna har order att föra Jesus levande till korsfästelsen.

Några soldater hugger tag i Simon, en judisk pilgrim från Nordafrika, som ville fira påsken i Jerusalem. De lägger tvärbjälken över hans axlar och tvingar honom att bära den tunga bjälken ända fram till avrättningsplatsen. Jesus återfår medvetandet och går de sista stegen mot Golgata, befriad från tvärbjälken. Säkert blir Simon kvar där och får se hur de korsfästa vrider sig av smärta. Han får höra de sju orden som Jesus yttrar på korset.

Simon var från Kyrene som ligger i Libyen i Nordafrika. En del tror att han är identisk med den Simon som var en profet och som verkade i Antiokia enligt Apg 13:1. Han kallas för Symeon Niger, negern, den svarte. En afrikan är den förste som bär korset i Jesu efterföljd.

Markus nämner hans båda söner Alexander och Rufus (15:21). De var tydligen kända av den första kristna församlingen. I Rom 16 talas det om en Rufus och också om Rufus mor. Paulus skriver: Hälsa Rufus, som Herren har utvalt, och hans mor som är en mor också för mig (Rom 16:13).

När Simon från Cyrene efter Golgatadramat berättar vad han varit med om för sina pojkar, måste det ha gjort ett oerhört starkt intryck på dem. Deras far är märkt av det han varit med om. Det var en annan far som de möter när han kommer hem. Man blir annorlunda när man varit vid Jesu kors. Kanske detta kan tala till oss om att när vi håller oss nära Jesus och hans kors, kan vi precis som Simon från Kyrene bli till välsignelse för hela vår familj.

Vi sjunger:

Herre fräls du oss /:
in i tro och i kärlek.

Scen 2 – de korsfäste honom.

När de kom till ett ställe, som kallas Golgata, vilket betyder Skallen, gav de honom vin att dricka, blandat med galla. Han smakade på det men vill inte dricka. (27:33-34)

Man för nu Jesus till Golgata. Namnet är ett arameiskt ord som betyder Skallen. Förmodligen liknar kullen en skalle. Golgata ligger utanför stadsporten. Jesus stötes bort ur den mänskliga gemenskapen.

Hebréerbrevet manar oss att gå ut till honom utanför lägret och dela hans smälek (Hebr 13:13). Det här är kanske något som behöver tala till oss, om att vi behöver bli fria från alla låsningar och band som binder oss vid andra. Innanför stadsporten vågar vi inte vara oss själva. Vi har allas blickar riktade på oss. Vi binder varandra och låser varandra vid varandras nederlag. ”Se där går den som…” När vi kommer utanför lägret, utanför stadsporten, utanför låsningarna till andra människor och kommer till korset blir vi fria. Vid korset bryts det ondas makt. Repen bränns av. Ordet om korset förkunnar frihet för de fångna.

När Jesus kommer ut till Golgata ger man honom vin att dricka, blandat med galla, skriver Matteus. Markus säger att det var blandat med myrrha. I så fall var det ett bedövningsmedel, sådant som de förnäma damerna i Jerusalem brukade sända ut till de dödsdömda. Den skulle lindra smärtorna. Men Jesus vägrar att dricka. Han vill vara medveten ända till slutet. Hade Jesus druckit detta vin hade han inte kunnat säga de sju ord som han yttrade på korset. Av dessa sju ord har Matteus bara upptecknat ett.

Matteus säger att vinet var blandat med galla. Psaltaren 69:22 säger de gav mig galla att äta och ättika att dricka i min törst. Meningen är då inte att den lidandes plågor skulle lindras utan att de i stället skulle ökas. Att ge vin blandat med galla att dricka åt en törstig var ungefär som att ge en som är törstig saltvatten att dricka.

Om man undrar vem av de två – Matteus eller Markus – som hade rätt är nog svaret att båda hade rätt. Man räckte åt Jesus både myrrha och galla, både bedövningsvin och förgiftat ättikvin. Vid två olika tillfällen.

Ute på Golgata korsfäster de Jesus. Matteus säger ingenting om hur korsfästelsen går till. Det var säkert något som alla hans läsare kände till. Och han väljer att skildra det som händer nyktert och klart.

Tvärbjälken, som Simon burit, läggs nu på marken. Jesus tillsägs att lägga sig på rygg med axlarna på bjälken och armarna utsträckta. Man spikade fast Jesus men lät då spikarna inte gå genom handflatorna utan genom handloven.

Förmodligen var det i detta ögonblick som Jesus bad för bödlarna. Det är bara Lukas som berättar om det: Fader förlåt dem, ty de vet inte vad de gör. Man lyfter så upp tvärbjälken och sätter fast den på den lodräta bjälken. Och sedan reser man upp hela kors och sätter det fast med en duns i ett hål i marken. De korsfästa vrider sig av smärta.

Denna avrättningsmetod kom till Judéen först med romarna år 63 f Kr. Ändå talar Psaltaren 22 om detta: Mina händer och fötter har de genomborrat. Denna psaltarpsalm ger ett bildfoto av Golgatadramat taget flera århundraden före Jesus. Och det

märkliga är att detta Golgatadrama inte bara talar till människor som levde före Jesus utan också om oss som lever flera århundraden efter Jesus.

Vi sjunger: Herre hjälp oss se /:/
att vi är med dig på korset.

Scen 3 De delar och de anklagar.

När de hade korsfäst Jesus, berättar Matteus, delade de upp hans kläder genom att kasta lott om dem och sedan slog de sig ner där och vaktade honom. Ovanför hans huvud hade de satt upp anklagelsen mot honom som löd: Detta är Jesus, judarnas konung. (27:35-37)

Soldaterna nedanför korset tar hand om Jesu kläder. Man kastar lott om dem. I denna världens ödestimma sitter soldater och leker med tärning. När de nu delar Jesu kläder mellan sig, gör de något som är förutsagt i judarnas bibel flera århundraden tidigare. Psalm 22 berättar också om detta: De delar mina kläder mellan sig och kastar lott om min klädnad.

Den överskrift som Pilatus låter sätta upp över Jesus talar om vad han verkligen var anklagad för:

Detta är judarnas konung.

Kanske Pilatus med detta ville ge igen för att folkets ledare hade tvingat honom till denna dödsdom. Han ville håna dem genom att tala om för dem vilken maktlös kung de har. De andra evangelisterna berättar ju om den diskussion Pilatus hade med dem om denna överskrift.

Men tänk om det som Pilatus skriver verkligen är sant. De första lärjungarna ser Jesus som en konung: Natanael säger: Rabbi, du är Guds Son, du är Israels konung (Joh 1:49). När Pilatus själv träffar Jesus utbrister han: Så är du judarnas konung? (Joh 18:33) Och till judarnas ledare säger han: Skall då jag korsfästa er konung? (Joh 19:15)

Det handlar hela tiden om Jesus som vår kung. I det ögonblick då han upphöjs på korset är det konungen som upphöjs. Och i det ögonblicket uppenbaras synden, översteprästens synd, folkets synd, vår synd. Vi vill inte ha någon konung över oss. Var och en ville vandra sin egen väg, som Jesaja sa. Var och en tog sin egen väg. (Jes 53:6, 1917 och Bibel 2000) Eller som Domarbokens sista vers uttrycker det: På den tiden fanns ingen kung i Israel. Var och en gjorde vad han själv fann för gott. (Dom 21:25)

Vi sjunger:

Herre hjälp oss se
/:/ att du vill vara vår kung.

Scen 4 – Jesus och två rövare.

Samtidigt med honom korsfästes två rövare, den en till höger och den andra till vänster om honom. (27:38).

Matteus och också Markus kallar dessa två för rövare. Hos Lukas är de förbrytare. Johannes säger bara två andra. Och Johannes säger att Jesus hängdes i mitten. Jesus hänger där i mitten, tillsammans med två kriminalfall, två banditer, två terrorister …

Här kan vi se en uppfyllelse av Jesajas profetia om att Herrens lidande tjänare inte bara blev räknad bland överträdarna utan också att han bad för dem. (Jes 53:12) Och i denna stund kan vi ana att han ber för alla dem som överträtt kärlekens bud och hamnat långt bort från det riktiga och äkta livet. Kan du se hur vi är med här? Inneslutna i Jesu förbön?

Lukas berättat att Jesus säger till den botfärdige rövaren: Idag skall du vara med mig i paradiset.

Kanske han längtar efter att få säga till någon av oss: Från och med idag vill jag att du skall vara med mig. Kanske vi då anar något av paradiset, himlen mitt på jorden. Ty paradiset är där Jesus är.

Vi sjunger:

Herre bed för oss
/:/ vi vill vara med dig nu.
Scen 5 - Ifrågasättande

De som gick förbi smädade honom och skakade på huvudet och sade:

”Du som river ner templet och bygger upp det igen på tre dagar – hjälp dig själv nu, om du är Guds son, och stig ner från korset.

”Överstepräster och de skriftlärd och de äldsta gjorde narr av honom och sade:

”Andra har han hjälpt, sig själv kan han inte hjälpa.

Han är Israels konung, nu får han stiga ner från korset, så skall vi tro på honom.

Han har satt sin lit till Gud. Nu får Gud rädda honom, om han bryr sig om honom. Han har ju sagt att han är Guds son.”

På samma sätt blev han skymfad av rövare som var korsfästa tillsammans med honom. (27:39-44)

I samma ögonblick som vi börjar se, ana och förstå att det är för vår skull som Jesus lider, i samma ögonblick som vi vill gå till korset och lägga ned våra liv där, i samma ögonblick är det som om alla onda makter och krafter som finns, ställer upp för att hindra oss.

Vi hör hur de ifrågasätter oss..

Vi hör smädelsena.

Vi får så många håfulla råd.

Stig ned från korset, säger man till Jesus.

Om du är Guds barn, säger man till oss, skulle du inte ha det så svårt.

Ge oss bevis för att det här är sant.

Hjälp nu dig själv, du som är Guds barn.

Visa att din tro på Jesus håller.

Hjälp dig själv.

Ta ut dina rättigheter som Guds barn.

Se till att du själv har det bra.

Jesus blev frestad i allt. Men skillnaden mellan honom och oss är att han aldrig gav efter för frestelsen. Han var utan synd.

Och därför att han står emot frestaren ända till slutet ser vi hur han är starkare än alla ondskans makter. Det onda fick aldrig makt över Jesus. När vi hör ihop med Jesus hör vi ihop med honom som kan ta hand om och besegra alla makter och krafter i ditt liv, som får dig att leva i nederlag, i fångenskap, i ofrihet, i dålig självkänsla. Jesus segrar på korset över allt detta. Därför får du komma till korset. Jesus, som hänger där, är verkligen den som på djupet kan hjälpa dig.

Vi sjunger:

Herre hjälp oss se /:/

att för vår skull du lider.

Scen 6. Mörker över hela jorden.

Vid sjätte timmen föll ett mörker över hela jorden och det varade till nionde timmen (27:45).

Jesus korsfästes klockan 9. Tre timmar senare föll ett mörker över hela jorden. Man har gissat på att detta var något av de stoftmoln som kommer genom ökenvindarna och förmörkar solen och sveper landet i töcken. I så fall måste detta vara en dag av kvävande hetta, där temperaturen stiger långt över 40 grader.

Men detta mörker pekar kanske djupast sett på det andliga mörkret som nu föll över hela jorden. Mörkret är ju i Bibeln en bild av ondskans makt. Lagg märke till att när Jesus föddes blev natten ljus. När Jesus dog blev dagen mörk. Herre, fräls oss du /:/ ifrån mörker och ondska.

Scen 7 - Jesus ropar.

Vid nionde timmen ropade Jesus med hög röst: ”Eli, eli lema sabaktani?” (vilket betyder: Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?) (27:46)

Jesus går här in i all den nöd och smärta som alla Guds människobarn har lidit under: Ångesten, övergivenheten, smärtan av sårande ord och slag av motstånd och motgångar som mött dem.

Kan du hitta dig själv här? Kan du känna igen mörkret och de håfulla orden: Övergivenheten? Förkastelsen? Stunderna då du i längre kan säga Fader utan bara Gud & Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig?

Jesus går med detta rop in i din nöd. Han sitter inte någonstans ovanför dig. Han går in i ditt mörker tillsammans med dig. Han ropar ditt rop: Min Gud, min Gud.

Gud är min trots allt! Jesus Guds Son är hos mig. Du upptäcker att du inte är ensam i det ropet. Jesus är där! Du möter honom som är Faderns svar på dina varför. Tillsammans med Jesus får du ropa Min Gud, Min Gud.

Jesus ber den 22 psalmen på korset. Den psalmen börjar i djupaste nöd. Den slutar med ord om lovsång. Genom dig skall min lovsång ljuda i den stora församlingen. Jesus leder oss ut ur vårt mörker och in i lovsången och ljuset.

Allra sist i den psaltarpsalmen står det: Man skall träda upp och förkunna hans rättfärdighet, ja, bland folk som skall födas att han har gjort det. Han har gjort det …. Det är gjort ….det är fullbordat.

”Han fullgjorde vad vi borde och blev vår rättfärdighet.”

Vi sjunger:

Jesus, tack att du /:
leder oss ut ur vårt mörker.

Scen 8 – Jesus dör.

Några som stod där hörde det och sade: ”Han ropar på Elia.”
En av dem sprang genast bort och tog en svamp,
fyllde den med surt vin och satte den på en käpp för att ge honom att dricka.
Då sade de andra: ”Låt oss se om Elia kommer och hjälper honom.”
Men sedan ropar Jesus än en gång med hög röst och gav upp andan.
Då brast förhänget i templet i två delar, uppifrån och ända ner,
jorden skakade och klipporna rämnade,
och gravarna öppnade sig. Många kroppar av avlidna heliga uppväcktes,
och efter hans uppståndelse lämnade de sina gravar
och gick in i den heliga staden och kunde ses av många. (27:47-53)

Jesus hade bett Psalm 22 – Eli, Eli – min Gud, min Gud. Men soldaterna tror att han ropar på profeten Elias. Var det en sista håfull kommentar till en döende man? Gud kunde inte hjälpa honom. Men kanske Elia ….

Att Jesus ropade med hög röst var något mycket svårförklarligt för de kringstående. Den som var korsfäst hade ständigt stigande andningssvårigheter och kunde knappast mer än stöna. För lärjungarna stod det klart att också Jesu sista andedrag varit uttryck för en makt och för en uppgift som ingen annan fått på sin lott.

Lukas har också med detta höga rop. Han säger vad Jesus då ropade: Fader, i dina händer befaller jag min ande. Det var en aftonpsalm som alla fromma bad, Psalm 31 och den hade Jesus lärt sig som liten i hemmet i Nasaret.

Nu ber Jesus på korset sin sista aftonbön. Dagsverket är slut. Han har slutfört sin gärning. Hans dag är slut. När han bitt sin sista aftonbön slutar han att andas. Märk: Jesu sista aftonbön är inte en förtvivlads sista rop. Den andas trygg förtröstan och segervisshet. Jesus gör ett tillägg, som inte står i psalmen. Han säger FADER. Jesus överlämnar sig själv åt Fadern. Man tar inte Jesu liv, det är han som ger det.

Då händer det något i templet. Förhänget som skiljer det heliga från det allraheligaste ämnar. Det rämnar uppifrån och ända ned. Det allraheligaste fick endast översteprästen gå en gång om året. Det var på den stora försoningsdagen. Ingen annan fick komma så nära Gud. Men när förhänget, förlåten, rämnade, så är budskapet: Nu är vägen öppen, vägen till Gud är fri. För Jesu skull får Gud. Ingenting hindrar längre. Synden är förlåten och förlåten är borta. Den rämnar uppifrån och ända ned. Genom ett ingripande Gud själv.

Och något mycket underligt händer i dödsriket. Genom sin död besegras den stora fienden Döden. Döden måste släppa taget om de döda. Några av dem kunde lämna dödens rike och visa sig i Jerusalem.

Synden, döden, allt det mörka och svåra får inte sista ordet. Jesus är starkare än allt det onda. Det betyder mycket för oss. Han röjer undan det som hindrar oss att gå till Fadern

Vi sjunger:

Jesus, tack att du /:
öppnar vägen till Fadern.
Scen 9 – Reaktionen.

När officeren och de som bevakade Jesus tillsammans med honom såg jordbävningen och det andra som hände, greps de av stark fruktan och sade:

”Den mannen måste ha varit Guds son.”

Där var också många kvinnor som stod längre bort och såg på. De hade följt med Jesus från Galileen för att tjäna honom, och bland dem var Maria från Magdala och Maria som var Jakobs och Josefs mor, och modern till Sebedaios söner. (27:54-56)

Det händer något i templet.
Det händer något i dödsriket.
Men vad händer på Golgata efteråt?

Från det mest oväntade håll kommer nu en bekännelse till Jesus. Det är från den romerske officeren som har befälet. När han hört vad Jesus säger, när han ser hur Jesus dör, ser han hur han ger upp andan, så säger han: Den mannen måste ha varit Guds Son.

Nära Jesus dör, då kommer bekännelsen. Lite längre bort stod några kvinnor. Lite längre bort. Det tog lite längre tid för dem att förstå vad som hänt och vem Jesus var.

Vi sjunger:

Jesus, drag oss du /:/
närmare segern och livet.

Ordbrukarens långfredagsläsning

PSALTAREN 22 Vers 1 - 32

Min Gud, min Gud, varför har du övergivit mig? Jag brister ut och klagar, men min frälsning är fjärran.

Min Gud, jag ropar om dagen, men du svarar inte, likaså om natten, men jag får ingen ro.

Och dock är du den Helige, den som tronar på Israels lovsånger.

På dig förtröstade våra fäder. De förtröstade, och du räddade dem.

Till dig ropade de och blev hjälpta, på dig förtröstade de och kom inte på skam.

Men jag är en mask, och inte en människa, till vanära bland män, föraktad av folket.

Alla som ser mig smädar mig. De spärrar upp munnen, de skakar huvudet:

”Befall dig åt Herren! Han må befria honom, han må rädda honom, ty han har ju behag till honom.”

Ja, det var du som hämtade mig ut ur moderlivet och lät mig vila trygg vid min moders bröst. På dig är jag kastad allt ifrån modersskötet. Du är min Gud allt ifrån min moders liv.

Var inte långt ifrån mig, ty nöd är nära, och det finns ingen hjälpare.

Tjurar i mängd omger mig, Basans oxar omringar mig.

Som glupska och rytande lejon spärrar man upp gapet mot mig. Jag är lik vatten som utgjuts, alla mina leder har skilts åt. Mitt hjärta är som vax, det smälter i mitt liv.

Min kraft är förtorkad och lik en lerskärva, min tunga häftar vid min gom, och du lägger mig i dödens stoft.

Ty hundar omger mig, de ondas hop har kringränt mig, mina händer och fötter har de genomborrat.

Jag kan räkna alla mina ben. De skådar därpå, de ser med lust på mig. De delar mina kläder mellan sig och kastar lott om min klädnad.

Men du, Herre, var inte fjärran, du min starkhet, skynda till min hjälp. Rädda min själ från svärdet, mitt liv ur hundarnas våld. Frälsa mig från lejonets gap. Ja, du bönhör mig och räddar mig undan vildoxarnas horn.

Då skall jag förkunna ditt namn för mina bröder, mitt i församlingen skall jag prisa dig:

Ni som fruktar Herren, lova honom, ära honom, alla Jakobs barn, och bäva för honom, alla Israels barn.

Ty han föraktade inte den betrycktes elände och höll det inte för en styggelse. Han dolde inte sitt ansikte för honom, och när han ropade, lyssnade han till honom. Genom dig skall min lovsång ljuda i den stora församlingen, mina löften får jag infria inför dem som fruktar honom.

De ödmjuka skall äta och bli mätta, de som söker Herren skall få lova honom. Ja, era hjärtan skall leva evinnerligen. Alla jordens

ändar skall betänka det och omvända sig till Herren. Hedningarnas alla släkter skall tillbe inför dig.

Ty riket är Herrens, och han råder över hedningarna. Ja, alla mäktiga på jorden skall äta och tillbe, inför honom skall knäböja alla som måste fara ned i graven, de som inte kan behålla sin själ vid liv.

Kommande ättled skall tjäna honom, man skall berätta om Herren för ett annat släkte.

Man skall träda upp och förkunna hans rättfärdighet, ja, bland folk som skall födas, att han har gjort det.